

DE MANNEN ZIJN BANG OM HUN VROUW TE ONTMAAGDEN/ OF MEN WHO ARE AFRAID TO DEFLOWER THEIR WIVES

Marcel van der Voort
Heerbaan 14
5721 LS Asten

Marcel van der Voort
Heerbaan 14
5721 LS Asten - Netherlands

De aanleiding

Tijdens lezing van het beroemde verslag van de wereldreis die Jan van Mandeville pretendeerde in de 14e eeuw gemaakt te hebben, stuitte ik op onderstaande passage. Op zijn reis doet deze Middeleeuwse globetrotter onder meer een groot aantal eilanden aan. Op één van die eilanden houden de bewoners er een wel érg merkwaardige gewoonte op na. Ik vertaal het Middelnederlands:

Daar heerst de volgende gewoonte: als de vrouw voor de eerste keer trouwt, laat haar man een ander met haar slapen om haar haar maagdelijkheid te nemen en ze geven die man die haar aldus deflooreert daarvoor een goede beloning. In iedere stad zijn daarvoor bepaalde jongemannen aanwezig die zich met geen andere dingen bezig houden dan met vrouwen hun maagdelijkheid te nemen; die jongemannen heten 'cadeberis', wat wil zeggen 'vaders gek'. Want die mannen zijn er erg bang voor een vrouw te ontmaagden. En wie dat wél doet, stelt zijn leven daarmee in de waagschaal. En mocht het zo zijn, dat een man zijn vrouw 's anderennachts, nadat één van deze jongemannen haar beslapen heeft nog maagd bevindt en dat deze jongeman haar niet ontmaagd heeft - hetzij vanwege dronkenschap, hetzij vanwege andere zaken - dan zal die man een aanklacht tegen hem indienen, dat hij zich niet van zijn verplichting gekweteten heeft. (...) Maar vanaf de eerste nacht dat hij haar heeft laten defloreren, bewaakt hij haar zorgvuldig, opdat zij tegen niemand spreekt. En wij vroegen naar het waarom van deze zaak. En men vertelde ons, dat er in oude tijden enkele mannen gestorven waren op het moment dat zij hun vrouw ontmaagden, want sommige vrouwen hadden een of andere slang in hun lichaam, zodat die mannen stier-

Introduction

Whilst reading from the famous account of the trip that Sir John Mandeville professed to have made around the world in the 14th century, I stumbled across the following passage. On his travels this medieval globetrotter put to shore at, among other places, a large number of islands. On one of these islands the inhabitants practised a very unusual custom:

The following customs prevailed there: if the woman is getting married for the first time, her husband lets another man sleep with her to take away her virginity and they give this man a good reward for deflowering her; in every town there are certain young men that do nothing other than taking the virginity from the women: these young men are called 'cadeberis', that is to say 'the fathers idiot'. Because the men are afraid to deflower the women. And the person that does this puts his life on the line. And if it turns out that the man during the nights that follow, finds out that the young man that had slept with his wife had not deflowered her - whether it was because of drunkenness, or whether it was because of other matters - he shall then bring charges against him, that he has not fulfilled his duty. (...) But beginning from the first night following her deflowering, he guards her meticulously, so that she talks to no one. And we asked why this was so. And they told us that long ago there were a few men that died just at the moment they were about to deflower their wives, because some of the women had a snake inside their bodies to kill the men. And therefore it is customary to let the vagina of their wives be tested before they begin themselves (The Journey of Sir John Mandeville - translated from Dutch dated circa 1150 - 1500; Mandeville Netherlands, 245; Mandeville English, 175).

ven. Daarom is het daar hun gewoonte om de vagina van hun vrouw te laten beproeven voordat ze daar zelf aan beginnen.

(De reis van Jan van Mandeville - vertaling uit het Middelnederlands; Mandeville Nederlands, 245; Mandeville Engels, 175).

Mandeville beschrijft een principe van huwelijksbezegeling dat wel erg haaks staat op het 'ius primae noctis' (het 'recht van de eerste nacht') dat landdelen in onze Europese cultuur wel eens voor zichzelf opeisten bij hun vrouwelijke ondergeschikten. Maar meer nog dan het verschijnsel dat een kersverse bruidegom de tweede huwelijksnacht prefereerde boven de eerste en het liever aan een 'beroepsdeflorator' overliet om zijn bruid te ontmaagden is de reden waaróm hij dat deed opmerkelijk: zijn vrouw zou een slang in haar vagina gehuisvest kunnen hebben en de bruidegom liet het graag aan een 'cadeberis' over om dat eventueel vast te stellen. Het lijkt me zo, dat de gedachte aan een dergelijk gegeven zowel bij vrouwelijke als bij mannelijke lezers rillingen veroorzaakt die afgelezen kunnen worden op de schaal van Richter.

Is dit weer een typisch Middeleeuws fabeltje, waarover je je vrolijk kunt maken vanwege zoveel domheid? Of zit er meer achter? Natuurlijk het laatste, want Middeleeuwers waren beslist niet gek, al denken tegenwoordig sommige mensen van wél. Alleen liggen verklaringen voor gedragingen zoals hierboven beschreven niet voor de hand en is het vaak onmogelijk om alleen vanuit bijvoorbeeld een herpetologische invalshoek een oplossing aan te dragen.

Nu is het echter zo, dat er nog niet een echt vruchtbare kruisbestuiving heeft plaatsgevonden tussen de herpetologie en andere disciplines zoals bijvoorbeeld de psychologie, antropologie, medische wetenschappen (anderszins dan het bestrijden van gifbeten) e.d., een kruisbestuiving die voor de participerende disciplines interessante bevindingen zou kunnen opleveren. In het navolgende wil ik

Mandeville describes a principle of marriage consummation that was highly contradictory, at that time, of the 'ius primae noctis' (the 'right to the first night') that land barons in our European culture demanded for themselves from their perceived female 'inferiors'. But more remarkable than the phenomena whereby a new bridegroom prefers the second night of marriage to that of the first, and would rather let a 'professional deflowerer' take the virginity of his bride, is the reason why. She could accommodate a snake in her vagina. The bridegroom gladly let a 'cadeberis' check this for him. It seems to me that such a fact could cause tremors in men as well as women readers of this article that may register on the Richter scale!

Is this yet another typical Medieval fable, at which you can laugh because of its stupidity? Or is there more behind this? Of course Medieval man was certainly not crazy, although some people may think so these days. Explanations for the sort of behaviour mentioned above are not lying within easy reach and are nearly always impossible to show from a purely herpetological point of view.

However, currently there are not any really useful points of exchange of information between herpetology and other disciplines such as, psychology, anthropology, medical science (other than the combating of venomous bites) and such like. Interesting conclusions may be formed from comparison of such participating disciplines.

I will take a look into the peculiar goings-on on Mandeville's Islands later, because it is possible – which is more often the case (see Van der Voort 1993) - to discover a certain amount of truth in the quoted accounts. The essence of the story has grown into a blend of truth and fiction that is difficult to separate. For this I shall make use of the possibilities that other disciplines have to offer. This I'll do without either pretending to be well informed about the latest developments from other areas, or that I have a more than average knowledge.

De merkwaardige paring van de vipera. Illustratie uit Jacob van Maerlants "Der naturen bloeme". Codex KA XVI, f128r, Koninklijke Bibliotheek, 's-Gravenhage.

The strange copulation of the vipera. Illustration taken from Jacob van Maerlants "Der naturen bloeme". Codex KA XVI, f128r, Koninklijke Bibliotheek, 's-Gravenhage.

het merkwaardige gebruik op Mandevilles eiland wat nader bekijken, want vermoedelijk is er - zoals dat al zo vaak gebleken is (zie bijv. Van der Voort 1993 en 2001) - een kern van waarheid in het geciteerde relaas te ontdekken, een kern die is uitgegroeid tot een verhaal waarin waarheid en verdicthing maar moeilijk van elkaar te scheiden zijn. Daarbij wil ik gebruik maken van de mogelijkheden die andere disciplines bieden. Dat ik dat doe zonder daarbij de pretentie te hebben dat ik op de hoogte zou zijn van de laatste ontwikkelingen op die andere gebieden, of dat ik er ook maar een meer dan gemiddelde kennis van zou hebben, wil ik uitdrukkelijk gezegd hebben.

De eerste invalshoek

Het is, lijkt me, geen al te stoutmoedige veronderstelling als ik denk, dat sommigen een interpretatie van Mandevilles citaat willen geven, die in een voor de vrouwen veroordelende richting gaat: wat een geraffineerde manier om van een eventueel ongewenste echtgenoot af te komen. Voorstanders van een dergelijke theorie kunnen dan verwijzen naar vergelijkbare zaken in de natuur, want de geslachtsdaad is voor de mannelijke exponent van een koppel niet altijd een uitsluitend aangename aangelegenheid. De zwarte weduwe (*Latrodectus mactans*) is daarvan wellicht het beruchtste voorbeeld. Het vrouwtjesdier lokt mannetjes met een geurspoor. Op het mannetje dat het hardst gelopen heeft om bij haar te komen is echter het spreekwoord 'hardlopers zijn doodlopers' van toepassing, want het vrouwtje belooft de winnaar weliswaar met een paring, maar daarna bijt ze hem dood en eet hem op, tenzij het mannetje zich uiterst voorzichtig uit de voeten maakt.

En het vrouwtje van de bidsprinkhaan houdt er dezelfde morbide beloning voor een paring op na: een mannetje kan dan wel in haar armen vallen, maar uiteindelijk komt hij in haar maag terecht. Het vrouwtje start het verorberen van de vader van haar toekomstig nageslacht menigmaal al tijdens de paring zelf: terwijl het achterend

The first line of approach

It seems to me, no bold assumption to assume that some will interpret the quotes from Mandeville, that are directed towards women, in a condemning way: a somewhat refined manner to be rid of a potentially unwanted spouse. Supporters of such theories can then refer to similar cases in nature, because the act of mating is, for the male of the couple, not always a completely pleasant experience. The black widow (*Latrodectus mactans*) is probably the most renowned example. The female animal attracts the male with a scent trail. And for the first male that arrives to the female she is saying quite appropriately 'it is the pace that kills' because whilst it is true that the female rewards the winner with mating, afterwards she bites him to death and eats him, unless the male cautiously takes to his heels.

And the female praying mantis also has the same morbid reward for mating: the male can fall into her arms, but he finally ends up in her stomach. The female starts to consume the father of her future offspring, on most occasions, during mating itself: whilst the rear end of her spouse imperturbably continues to impregnate her, the female begins to nibble away at his head (Grzimek 1974, II, 143).

The same – but now considering an ancient folk religion – happens to the male viper. Herodotus wrote about this:

So there could also be, if the adders and the winged snakes from Arabia where as numerous as their natural fertility allowed, for man no possibilities to live there. But now it is so, that, as they pair off and the male is close to ejaculation, the female, as he releases his sperm, grabs his throat and holds fast and does not let go before she has bitten it through. The male dies in this manner, but the female is repaid in the following way: the young avenge their begetter, by biting through the womb and eating their way out through her intestines, whilst still in the mothers body (Herodotus, III, 109; see also Van der Voort 1993, 135 - 139).

van haar echtgenoot onveroorbaar de bevruchting tot stand brengt, begint het vrouwtje hem al bij de kop op te peuzelen (Grzimek 1974, II, 143).

Hetzelfde - maar nu hebben we het over een oeroud volksgeloof - overkomt het mannetje van de vipera. Herodotus schreef daar al over:

Zo ook zou er, als de adders en de gevleugelde slangen in Arabia zo talrijk werden als hun natuurlijke vruchtbaarheid mogelijk maakte, voor de mens geen levensmogelijkheid zijn. Maar nu is het zo, dat, als zij zich paarsgewijze verenigen en het mannetje juist aan de ejaculatie toe is, het wijfje, als hij zijn zaad verliest, zijn hals vastpakt en zich daaraan vastklampend niet eerder loslaat dan wanneer ze die heeft doorgebeten. Het mannetje sterft op deze wijze, maar het wijfje moet daarvoor op de volgende wijze boeten: de jongen wreken hun verwekker door nog in het moederlijf de baarmoeder door te bijten en zich door haar ingewanden heen vretend werken zij zich naar buiten (Herodotus, III, 109; zie ook Van der Voort 1993, 135-139).

En ook bij mensen is paren niet altijd een onverdeeld genoegen. Volgens Freud (oké, die heeft ook zijn tegenstanders) zit bij de man in zijn onderbewustzijn castratie-angst: paren is het risico lopen te sterven. In de psychologie kent men dan ook het vagina-dentata-motief, het motief van 'de vagina met tanden', de vagina die de man tijdens de geslachtsdaad berooft van zijn penis, met alle gevolgen van dien voor zijn vruchtbaarheid, voor zijn leven zelfs. Bij de Tsimshian- en Kwakiutl-indianenstammen in Amerika wordt de vulva van een vrouw dan ook afgebeeld als de muil van een ratelslang (Minton 1971, 193).

De psychologische tegenhanger van de mannelijke castratie-angst is de vrouwelijke penisnijd: vrouwen zouden jaloers zijn op mannen, omdat ze het gevoel hebben gecastreerd te zijn. Bijgevolg zouden ze er altijd op uit zijn om mannen van hun penis te beroven (Carver & Scheier 1996, 219). Ik wil u die suggestieve tekening die

Mating for humans is not always an unqualified pleasure. According to Freud (okay, he also has his opponents) in a man's subconscious there is castration-anxiety: mating carries the risk of dying. In psychology there is the occurrence of vagina-dentata, the 'the vagina with teeth', the vagina robs the man of his penis during sexual intercourse, with all the consequences for his fertility, and even his life. In the Tsimshian and Kwakiutl Indian tribes in America a woman's vulva is pictured as the mouth of a rattlesnake (Minton 1971, 193).

The psychological counterpart of male castration-anxiety is the feminine penis envy: women can be jealous of men, because they have the feeling of being castrated. With the consequences that they are always out to rob men of their penis (Carver & Scheier 1996, 219). I will not withhold the suggestive drawing that the deceased cartoonist Yrrah in the weekly 'Vrij Nederland' has made from you.

Currently there still exists a medical-sexual problem that could be the actual breeding ground for these fears: (psychological) vaginismus which has a penis captivus aspect. The result, so I was told, is an unpleasant, painful experience for both parties. Vaginismus is a painful cramp in the vagina that can be caused by an infection or an over-sensitivity in some parts of the vagina, and that, in the case of the psychological variant, can be for example, a heartfelt aversion against the partner (Coëhlo 1986, 788).

With information from several disciplines to go on, the women whom Mandeville described in the worst scenario could be accused of (attempted) murder. Those who thought better of them, indicated the medical-psychological problems that the women have – think in terms of arranged marriages – and the problems their partners could have. But there is more.

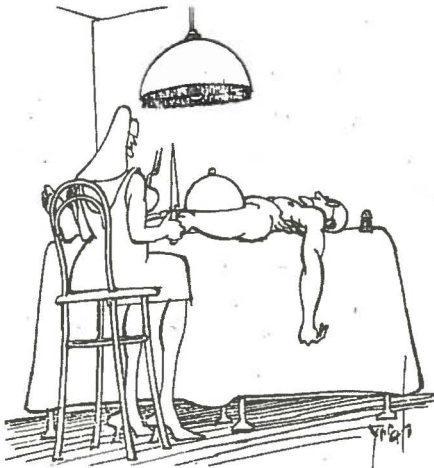
The second line of approach

It is noticeable, how important the snake was for humankind in earlier days. In numerous cultures it played

de overleden cartoonist Yrrah hier in het weekblad 'Vrij Nederland' over gemaakt heeft niet onthouden.

In ieder geval bestaat er ook heden ten dage nog een medisch-sexueel probleem dat de daadwerkelijke voedingsbodem voor deze angsten zou kunnen zijn: (psychisch) vaginisme heeft een penis captivus tot gevolg en dat moet - naar ik mij heb laten vertellen - een onaangename, pijnlijke ervaring voor beide betrokkenen zijn. Vaginisme is een pijnlijke kramp van de vagina die veroorzaakt kan worden door ontsteking of plaatselijke overgevoeligheid van de vagina, en die, in geval er sprake is van de psychische variant, ook het gevolg kan zijn van bijvoorbeeld een hartgrondige aversie tegen de partner (Coëhlo 1986, 788).

Met deze gegevens vanuit verscheidene disciplines zou men staande kunnen houden, dat de vrouwen over wie Mandeville verhaalt in het slechtste geval van (poging tot) moord beschuldigd zouden kunnen worden; wie gun-

Cartoon van Yrrah in *Vrij Nederland* (helaas kan ik geen verdere mededelingen doen over aflevering en datum).

an important role in the creation of the world, and its upkeep; primitive man has from a religious point of view attributed it god-like qualities and its role in medical areas is difficult to overestimate (see Howey 1955, Schouten 1963); it also has a positive contribution in judicial matters (see Van der Voort 1993, 23-26; Van der Voort 1996), and also in sexual grounds it can pull its weight (it's ironic, that an animal which is such an unmistakably erotic male symbol, is grammatically in Dutch of the female gender). A reader of ancient works comes almost continually across examples of the sexual connotation. I'll give a (very concise) anthology.

It was thought to be the year 357 BC when Olympias the spouse of the Macedonian king Philippos became pregnant. After the usual number of months she gave birth to a son, Alexander, who later lived up to his epithet 'the Great'. Olympias must have been a high-spirited woman. She devoted herself fanatically to the Orphic mysteries, during which she danced with snakes around her neck and head.

Why Alexander became so famous, is among other things something to do with the way in which he was fathered. It's true Olympias was married to Phillippos, but that does not say that he was the father of Alexander. Olympias's relationship with snakes was after all very close. If we are to believe the Greek history writer Plutarchus, then Olympias did not only dance with the snakes but also shared her marital bed with them. She was found at least once with a dragon at her side, a reason that insured that Phillippos took the appropriate steps to subsequently distance himself from his wife (Plutarchus, 12-13).

The dragon who functioned as the cause for discord with in the marriage of Phillippos was the exiled Egyptian pharaoh Neptanabus. In the form of a magnificent dragon with a crest as a crown on his head, assisted by magical powers, he gained access to the bed of Olympias and presented himself to her as a god. No wonder that Olympias was very willing.

stiger over hen denkt, wijst op de medisch-psychologische problemen die de vrouwen met een hun - denk aan het principe van het uithuwelijken - opgedrongen partner zouden kunnen hebben. Maar er is méér.

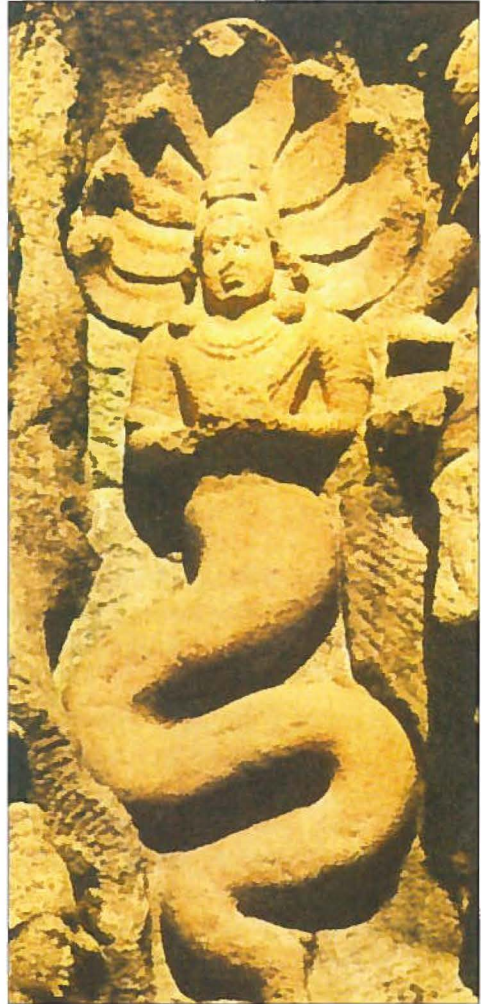
De tweede invalshoek

Het is opmerkelijk, hoe belangrijk de slang in vroeger tijden voor de mensheid is geweest. In tal van culturen speelt zij bijvoorbeeld een belangrijke rol bij het ontstaan van de wereld, bij de instandhouding ervan; in religieus opzicht heeft de primitieve mens haar goddelijke kwaliteiten toegedicht en op medisch gebied is haar rol moeilijk te overschatten (zie o.a. Howey 1955, Schouten 1963); in juridische aangelegenheden heeft zij haar bijdrage geleverd (zie Van der Voort 1993, 23-26; Van der Voort 1996), en ook op seksueel gebied blaast de slang haar partij behoorlijk mee (het is ironisch te noemen, dat het dier dat een zo onmiskenbaar erotisch-mannelijke symboliek kent, in het Nederlands in grammaticaal opzicht van het vrouwelijk geslacht is). En van die seksuele connotatie komt een lezer van antieke werken bijna tot vervelens toe voorbeelden tegen. Ik geef een (zeer beperkte) bloemlezing.

Zo was het vermoedelijk in het jaar 357 voor Chr., toen Olympias, echtgenote van de Macedonische koning Philippus, zwanger raakte. Het gepaste aantal maanden later werd haar zoon Alexander geboren, die tijdens zijn leven zijn bijnaam 'de Grote' meer dan waar zou maken. Olympias moet een temperamentvolle vrouw zijn geweest. Zij gaf zich tenminste met fanatisme over aan de Orphische mysteriën, waarbij zij danste met tamme slangen om hals en hoofd.

Dat Alexander zo'n beroemdheid is kunnen worden, heeft onder meer te maken met zijn verwekking. Olympias was weliswaar met Philippus getrouwd, maar dat wil geenszins zeggen, dat hij daarom ook de vader van Alexander was. Olympias' relatie met slangen ging immers wel heel erg ver. Als we de Griekse historieschrijver

You can find on numerous occasions, examples of peculiar impregnations in classic literature. The god Zeus himself makes a good example. After all, in the form of a snake he made his sister Demeter, the Greek goddess of

*Een Indiase vruchtbaarheidsgod die beschermd wordt door 7 cobra's. Uit: Miller, 393
Indian fertility Goddess, protected by 7 cobras*

Plutarchus mogen geloven danste Olympias niet alleen met slangen, maar deelde zij ook haar echtelijke sponde met hen. Zij is daar tenminste een keer met een draak aan haar zijde aangetroffen, een omstandigheid die ervoor gezorgd heeft dat Philippus daarna op gepaste afstand van zijn vrouw is gebleven (Plutarchus, 12-13).

De draak die als splijtzwam in Philippus' huwelijk heeft gefunctioneerd was de gevluichte Egyptische farao Neptanabus. Hij had zich met behulp van magische krachten in een schitterende drakengedaante, met een kam als een kroon op zijn hoofd, toegang verschaft tot het bed van Olympias en zich als een god aan haar gepresenteerd. Geen wonder dat Olympias erg gewillig werd.

In de klassieke literatuur treft men bij herhaling dit soort merkwaardige bevruchtelingen aan. Oppergod Zeus had hierbij zelf het goede voorbeeld gegeven. Hij bezwangerde immers in slangengedaante zijn zuster Demeter, de Griekse godin van het koren en de landbouw en als zodanig ook een vruchtbaarheidsgodin. Demeter, die slangen als haar heilige dieren beschouwde, baarde na verloop van tijd haar dochter Persephone, de godin die de Romeinen Proserpina noemden, wat afgeleid is van het Latijnse werkwoord 'proserpere', dat zoveel betekent als 'tevoorschijn kruipen' (vgl. 'serpent' en Walter Getreuer's 'Serpo').

En wat te denken van de Romeinse koning Faunus: die zocht zijn toevlucht eveneens tot een herpetologische gedaanteverandering toen zijn dochter Bona Dea niet toegaf aan zijn erotische, dus incestueuze, toenaderingen: eerst tuchtigde hij haar met een mirtetak, maar ze bleef standvastig; vervolgens bracht hij haar onder invloed van wijn, maar ook deze poging was weinig succesvol. Pas toen hij een slangengedaante had aangenomen, was ze hem ter wille (*Der Kleine Pauly* 1, 925-926).

Er is zelfs een volk dat de toepasselijke naam van Ophiogenis draagt. Dit volk is voortgekomen uit de bijslaap van Halia, dochter van Sybaris, met een immens grote, god-

corn and agriculture and as such also a fertility goddess, pregnant. Demeter, who considered snakes as her sacred animals, gave birth in the course of time to her daughter Persephone, the goddess that was named Proserpina by the Romans, which is derived from the Latin verb 'proserpere', which roughly translated is 'to appear crawling' (cf. 'serpent' and Walter Getreuer's 'Serpo').

And think of the Roman king Faunus: who sought refuge in a herpetological form changing when his daughter Bona Dea would not accept his erotic, therefore incestuous, advances. First he chastised her with a myrtle-branch, but she continued to reject him; then he plied her with wine until she was intoxicated, but this attempt had little success. Only when he took the form of a snake, was she willing (*Der Kleine Pauly* 1, 925-926).

There are even folk that carries the most fitting name of Ophiogenis. These folk are the offspring of intercourse between Halia, daughter of Sybaris, and an immense godlike snake. This snake lived in a cave at Artemis in Phrygia (Aelianus, XII, 39).

Gods that originally had nothing to do with snakes often took the form of a snake, because it was in this way easier to seduce the defiant woman. For early man the snake was a mysterious animal: it had control with its poisons over life and death. It also renewed its skin regularly. And because of this it kept itself eternally youthful. It's no wonder, that primitive man seized the ritual of the periodic shedding of the skin, as the chance to obtain immortality: he offered a part of his body in order to stay eternally young. The body-part that was ideally suited for this purpose was his penis. This was not only similar in appearance to a snake, but just like a cobra could, rise up producing a magical life giving force. He therefore offered his foreskin in an attempt to equal the snake and in so doing obtaining immortality (Egli 1982, 58 ff.; Minton 1971, 194-195). It is therefore not so strange that in classic folk religion man sees the phallus as synonymous with the snake. (Küster 1913, 149 ff.).

delijke slang. Deze slang huide in de grot van Artemis in Phrygia (Aelianus, XII, 39).

Goden die oorspronkelijk niets met slangen van doen hadden, namen toch vaak een slangengedaante aan, omdat hun gebleken was dat weerspannige vrouwen op die manier gemakkelijker te verleiden waren.

Voor de vroegste mens was de slang een mysterieus dier: ze beschikte door haar giftigheid over leven en dood. Ook vernieuwde ze regelmatig haar huid. Door dit laatste bleef ze eeuwig jeugdig. Geen wonder dan ook, dat de primitieve mens het ritueel van de periodieke vervelling aangreep om eveneens de onsterfelijkheid te verwerven: ook hij offerde een deel van zichzelf op om eeuwig jeugdig te blijven. Het lichaamsdeel bij uitstek dat hiervoor in aanmerking kwam was zijn penis. Niet alleen vertoonde dit lichaamsdeel qua uiterlijk enige overeenkomst met een slang en kon het zich, net als cobra's, oprichten, er ging eveneens een magische, d.w.z. leven brengende kracht van uit. Vandaar dat hij zijn voorhuid offerde in een paging de slang te evenaren en zodoende onsterfelijkheid te verwerven (Egli 1982, 58 e.v.; Minton 1971, 194-195). Het is dan ook niet zo vreemd, dat men in het klassieke volksgeloof fallus en slang als synoniem is gaan beschouwen (Küster 1913, 149 e.v).

Zo is de opvatting te begrijpen, dat - in het bijzonder onvruchtbare - vrouwen niet alleen vruchtbaar, maar zelfs ook zwanger gemaakt zouden kunnen worden door een slang. In de Sabazios-cultus (Sabazios, Phrygisch-Thracische god van de vegetatieve vruchtbaarheid - zie Pauly IV, 1478-79; Küster 1913, 148) gebeurde het, dat tijdens de eredienst vrouwen een levende slang - of een gouden afbeelding daarvan - onder hun gewaad doortrokken in de veronderstelling dat de slangengod op die manier hun vagina kon binnendringen. In India zou dit zelfs heden ten dage nog letterlijk gebeuren: vrouwen zouden gedurende het jaarlijkse slangenfestival levende cobra's aanmoedigen hun vagina binnen te kruipen in de veronderstelling dat deze handeling voor de vruchtbaarheids-

So in this summary it is understood, that - in particular infertile - women could be made not only fertile, but also pregnant by a snake. The women of the Sabazios-cult (Sabazios, Phrygian-Thracian god of the vegetative fertility - see Pauly IV, 1478-79; Küster 1913, 148) during their worship, took a living snake - or a golden image of a snake - and pulled it under their robe believing that the snake-god could in this way enter their vagina. This still takes place today in India: during the yearly snake festival women encourage living cobras to crawl into their vaginas, believing that this act would give Shiva, the fertility god, the means to give them a fruitful year (Minton 1971, 194).

In Transvaal, South-Africa, there are legends circulating where pythons play an important role in conception: in one legend there is talk of a python that married two women and in another is told that in every womb there lives a python. In the Venda-tribe young girls imitate a python in an fertility dance: they stand one behind the other holding each others elbows forming a long row, and slowly dance around a fire in such a way that you have to think of the majestic movement of a python (televised broadcast (Discovery Channel), *The Ultimate Guide: Snakes*, Sunday 18th May 1997, 23.00-00.00 hours).

And finally, back to classical antiquity: women that laid down on the holy ground in the temple devoted to Asklepios in Epidaurus and were visited by snakes in their dreams, believed, that the children that they bore after this were fathered by these snakes, thus from Asklepios himself. It could not be otherwise, so the fathered children should turn out to be very special children - look at Alexander the Great (Küster 1913, 151).

Conclusion

It is possible to interpret the behaviour of the inhabitants of Mandeville's island from the second line of approach, which is for me the more convincing, there seemed to be no sign of perversity, or a refined way to murder. My

god Shiva aanleiding zal zijn hun een vruchtbaar jaar te schenken (Minton 1971, 194; ik heb overigens geen bevestiging van Minton's bewering kunnen vinden).

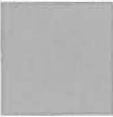
In Transvaal, Zuid-Afrika, circuleren legenden waarin pythons een belangrijke rol spelen bij de conceptie: in één legende is er sprake van een python die met twee vrouwen trouwt en in een andere wordt verhaald hoe in iedere baarmoeder een python leeft. Bij de Venda-stam imiteren jonge meisjes in een vruchtbaarheidsdans de python: zij vormen, door achter elkaar te gaan staan en elkaar bij de ellebogen vast te houden, een lange rij, en dansen langzaam rond een vuur op een wijze die doet denken aan de majestueuze bewegingen van een python (uitzending Discovery Channel, *The Ultimate Guide: Snakes*, zondag 18 mei 1997, 23.00-00.00 uur).

En tot slot nog even terug naar de klassieke oudheid: vrouwen die zich op de heilige bodem in de aan Asklepios gewijde tempel in Epidaurus neervlieden en in hun dromen door slangen bezocht werden, geloofden, dat de kinderen die ze hierna baarden verwekt waren door deze slang, dus door Asklepios zelf. En het kon dan ook niet anders, of de aldus verwekte kinderen zouden wel heel bijzondere kinderen moeten worden - kijk maar naar Alexander de Grote (Küster 1913, 151).

Besluit

De door de tweede invalshoek mogelijk geworden interpretatie van de handelwijze van Mandevilles eilandbewoners is mij het sympathiekst: er lijkt mij geen sprake te zijn van perversiteit, of van een geraffineerde wijze van moorden. Naar mijn idee hebben we te maken met een oeroud vruchtbaarheidsritueel. In plaats van de vrouwen op Mandevilles eiland te beschouwen als mannenhaaters die een wel erg bizarre manier gevonden hebben om van een ongewenste echtgenoot af te komen, hebben we eerder te maken met vrouwen die houden van hun man en die hem een gezegend aantal kinderen willen schenken. Daarbij gaan ze zo ver, dat ze het symbool van

opinion is that this is something to do with a fertility ritual. Instead of portraying the women on Mandeville's island as man-haters with a bizarre way to get rid of an unwanted spouse, it is more likely that these are women that love their husbands and with the desire to be blessed with a number of children. With this they go so far, that they, the symbol of fertility – a symbol where people from the modern western world can only shudder – have given access to the place that explicitly concerns their fertility. Should these women be seen as sufferers of penis-envy, then it seems only reasonable that the male island inhabitants had devised an appropriate punishment for the women that had given a snake access to their vagina. Mandeville had after all told what there was waiting for an 'cadeberis' that had failed. But there was not one word of 'guilty' women!

de vruchtbaarheid - een symbool waar mensen van de moderne Westerse wereld alleen maar van kunnen hui-
veren - toegang hebben verschaft tot de plaats die na-
drukkelijk betrokken is bij hun vruchtbaarheid. Zouden
we deze vrouwen moeten beschouwen als lijdsters aan
penisnijd, dan lijkt het mij in de rede liggen, dat de man-
nelijke eilandbewoners een gepaste straf hadden gevon-
den voor de vrouwen die een slang toegang tot hun va-
gina hadden verschaft. Mandeville verhaalt immers wél
wat een in gebreke gebleven 'cadeberis' te wachten staat.
Maar over 'schuldige' vrouwen rept hij met geen woord!

Bibliografie

- Aelianus, *On the characteristics of Animals*. With an English Translation by A.F. Scholfield. London, 1972. Loebserie. XII, 39.
- Carver, Ch. & Scheier, M., *Perspectives on Personality*. Boston, 1996².
- Coëhlo, M. & Kloosterhuis, G., *Zakwoordenboek der geneeskunde*. Amsterdam, 1986.
- Egli, H., *Das Schlangensymbol. Geschichte, Märchen, Mythos*. Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt, 1982.
- Grzimek, B., *Het leven der dieren*. Deel II. Utrecht, 1974.
- Herodotus, *Historiën*, III, 109. Vertaling dr. O. Damsté. Fibula Klassieke Reeks. Haarlem, 1978.
- Howey, M.O., *The encircled serpent. A study of serpent symbolism in all countries and ages*. New York, 1955.
- *Kleine Pauly, Der. Lexikon der Antike in fünf Bänden*. Auf der Grundlage von Pauly's Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft unter Mitwirkung zahlreicher Fachgelehrter bearbeitet und herausgegeben von Konrat Ziegler und Walther Sontheimer. München, 1979.
- Küster, E., *Die Schlange in der griechischen Kunst und Religion*. Giessen, 1913.
- Mandeville, *De reis van Jan van Mandeville. Naar de Middelnederlandsche handschriften en incunabelen*. Vanwege de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden. Uitgegeven door Dr. N.A. Cramer. Leiden, 1908.
- Mandeville, *The travels of sir John Mandeville*. Translated with an introduction by C.W.R.D. Moseley. Penguin Books. London, 1983.

- Miller, H., 'The cobra, India's Good Snake'. In: *National Geographic*, Vol. 138, no. 3, September 1970, pag. 393.
- Minton, Sh. & Minton, M., *Venomous Reptiles*. London, 1971.
- Plutarchus, *Alexander de Grootte*. Uit het Grieksch door dr. B.H. Steringa Kuyper. Tweede druk, herzien door dr. M. Th. Hillen. Zutphen, 1927.
- Schouten, J., *De slangestaf van Asklepios, symbool der geneeskunde*. Amsterdam, 1963.
- Sinha, B., *Serpent Worship in Ancient India*. New Delhi. 1979.
- Voort, M. van der, *Van serpentes met venine*. Jacob van Maerlant's slangenboek hertaald en van herpetologisch commentaar voorzien. Hilversum, 1993.
- Voort, M. Van der, 'Herpetologische Sprokkelingen deel 6, Over slangen en vadermoordenaars'. In: *Litteratura Serpentina*, Vol. 16, 134-137.
- Voort, M. van der, *Dat seste boec van serpentes. Een onderzoek naar en een uitgave van boek VI van Jacob van Maerlants Der nayuren bloeme*. Hilversum, 2001.

